

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Яна Валентинова Чанкова, катедра по Германистика и романистика, Филологически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски” -

Благоевград

член на научно жури въз основа на заповед № 0252 от 07.06.2018 г. на Ректора на ЮЗУ „Н. Рилски” - Благоевград; на основание на чл. 9 от ЗРАСРБ, чл. 30, ал. 3 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 4, ал. 3 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Н. Рилски” и решение на ФС на Филологическия факултет /Протокол № 6 /05.06.2018 г./ във връзка с провеждането на защита на дисертационен труд на тема

ИЗРАЗЯВАНЕ НА НЕГАЦИЯ НА МОРФОЛОГИЧНО РАВНИЩЕ В БЪЛГАРСКИЯ И АНГЛИЙСКИЯ ЕЗИК – СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИ И ФУНКЦИОНАЛНИ ПАРАЛЕЛИ

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност Общо и сравнително езикознание (английски език), професионално направление 2.1 Филология, област на висше образование
2. Хуманитарни науки

Докторант: Магдалена Иванова Николова-Цанева

Научен ръководител: проф. д-р Елисавета Владимирова Бояджиева

I. Кратки биографични данни за кандидата

Магдалена Иванова Николова-Цанева е алумна на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”, където придобива ОКС „бакалавър” по Български език и английски език през м. октомври 2009 г. и ОКС „магистър” по Английска филология - превод и бизнес комуникации през м. ноември 2010 г. През м. февруари 2013 г. тя е зачислена в докторантура

по Общо и сравнително езиковедие, съпоставително езиковедие - английски език към ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград.

За периода м. февруари 2010 г. - м. февруари 2015 г. Магдалена Николова-Цанева работи като хоноруван преподавател по английски език към Университета по хранителни технологии - Пловдив, а от м. февруари 2015 г. до настоящия момент – като преподавател по английски език. Спецификата на работата ѝ е свързана с преподаване на общ и специализиран английски език на студенти от стопанския, техническия и технологичния факултети на УХТ - Пловдив. Също така докторантката е извършвала специализирани преводи в областта на техниката.

За периода на докторантурата Магдалена Николова-Цанева е участвала в програми и международни проекти, свързани с усъвършенстване на владенето и преподаването на английски език. Взела е участие с презентации в различни научни конференции. Научните ѝ интереси са в областта на морфологията, лексикологията и теорията на превода. Тя владее английски и немски език.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

1. Обща характеристика и мнение за дисертационния труд

Предложеният от докторант Магдалена Николова-Цанева труд за придобиване на ОНС „доктор“ представлява съпоставително изследване върху изразяването на негацията на морфологично равнище в българския и английския език, при което приоритетно се разглеждат морфологичните словообразователни средства в двата езика, които могат да бъдат определени като случаи на директна негация, а също и случаите на изразяване на индиректна негация в рамките на свързан текст. Дисертацията се състои от увод, пет съдържателни глави, заключение,

списъци с цитирана и използвана литература (съответно 99 и 42 заглавия и 6 интернет сайта) в обем от 175 страници.

Темата на дисертационния труд е актуална и е предмет на дискусии и дебати, продължаващи през последните 20 г., срв. напр. Хорн, който в съставената от него библиография изброява повече от 600 заглавия по темата за негацията и полярността, публикувани между 2000 и 2010 г. (Horn 2010: 287-329).

Описанието и дискусията на езиковите средства за изразяване на директна негация е базирано на корпус от езиков материал, включващ набор от приблизително 15 000 речникови единици, които представляват лексеми с негативно значение и прозрачна семантична структура, ексцерпирани от английско-български и българо-английски речници. Ексцерпирани са също и примери от превода на „Бай Ганьо“ на английски език от Фрийдман (2012) с цел да се анализират видовете специална негация в тяхната специфика.

В уводната глава от дисертацията авторката мотивира избора на темата и основния подход, на който е базиран анализът и обосновава обекта, задачите и методите на изследването. В увода Магдалена Николова-Цанева дефинира и целите на своя труд, а именно: „да се опише спецификата при деривацията на думи с негативно значение чрез афиксация в българския и английския език като се съпоставят двете словообразователни системи и се установят приликите и разликите при различните преводни еквиваленти, фиксирани в двуезичните речници; да се опише и анализира т.нар. индиректна негация, включваща феноменът енантиосемия, изразяване на негация чрез употребата на пейоративни афикси и т.нар. специална негация в двата езика, въз основата на преводните им еквиваленти (стр. 3-4).”

Първата от съдържателните глави Магдалена Николова-Цанева посвещава на традиционния критичен преглед на избрани публикации в

областта на изследването, като полага акцент върху изследванията на езиковеди работили върху изразяването на негацията в английския и в българския книжовен език. Докторантката обобщава възгледите на водещите изследователи на негацията като универсален езиков феномен, а също излага и съпоставя различните възгледи относно изразяването ѝ в български и английски. Тя правилно се ориентира сред съществуващите разнопосочни логически, философски и езиковедски изследвания и успява да систематизира различните подходи за разглеждане на негацията според основните направления при нейната интерпретация.

Втора глава е също с теоретичен характер и е разделена на две подглави, като в първата от тях докторантката представя и коментира теоретичните постановки за дума, морфема и видове морфеми в полето на традиционната морфология, а във втората - видовете антоними и антонимни двойки лексеми, образувани в резултат на деривация с негативни афикси. Магдалена Николова-Цанева се спира подробно на различните интерпретации и дефиниции на дискутираните лингвистични термини, но тази глава е по-важна с направения опит за изграждане на универсална класификация на типовете антонимия, която да се използва при анализа на ексцерпирания езиков материал.

С трета глава, която е посветена на описанието на деривативната негация в българския език, при което отрицателните афикси са дискутирани от гледна точка на техните особености, употреба и преводни еквиваленти на английски език в съответствие с българо-английските двуезични речници, авторката поставя начало на същинския анализ. Магдалена Николова-Цанева анализира и дискутира приликите и разликите при образуването, функционалността и употребата на отрицателните афикси в българския език.

В аналогичната четвърта глава фокусът на изследването се премества върху английските афикси за изразяване на негация с оглед на техните

потенциални значения, правилата за употребата им според тяхната съчетаемост с различни части на речта и сравнението с еквивалентните им преводи в българския език. Докторант Николова-Цанева прави и честотен анализ на появата на българските префикси при превода, като в случаите, когато даден английски афикс се превежда с повече от три афикса, тя представя данните в графичен вид под формата на ветрило на еквивалентностите.

В пета глава докторантката анализира случаи на индиректна негация в българския и английския език в сравнителен план, като последователно отделя внимание на видовете пейоративни афикси като носители на специфично негативно значение в изследваните езици, на явлението енантиосемия и на езиковите му прояви в двата езика и на изразяването на специална негация въз основа на преводен корпус.

В заключителната глава на дисертацията Магдалена Николова-Цанева обобщава направените вследствие от анализа наблюдения и коментари и представя в синтезиран вид резултатите и изводите от своето изследване, а по-конкретно тази глава визира две групи изводи: първата е с предимно теоретичен характер и се отнася до класификацията на типовете негация, а втората група има практическа насоченост, тъй като се фокусира върху проблемите на еквивалентността на негативните лексеми и фрази в съпоставителен план. Изводите, направени в резултат на изследването отразяват получените резултати от анализа на начините на изразяване на негация на морфологично равнище в българския и английския език в съпоставителен план, проследяват начините за превод на негативните деривати и систематизират типологичните прилики и разлики при изразяването на негация в изследваните езици на системно ниво.

В обобщение смятам, че разработената от Магдалена Николова-Цанева дисертация свидетелства, че тя добре познава изследваната от нея езиковедска област и проблематика, коректно използва проучената за

целите на анализа литература и има критично отношение към идентифицираните в хода на научноизследователската ѝ работа спорни въпроси и проблеми. Дисертационният ѝ труд може да бъде определен като целенасочено, системно и обосновано изследване с възможности за бъдещо развитие.

2. Оценка на съответствието между автореферата и дисертационния труд

Авторефератът е разработен съгласно изискванията за достоверно отразяване на съдържанието, целите и задачите, основните концептуални моменти, използваните методи, наблюденията и резултатите от анализа, които се съдържат в дисертационния труд. Направените изводи и заключения и представената справка за приносните моменти в дисертацията отразяват коректно най-важните резултати и обосновават обективно приносите от изследването.

3. Мнение за публикациите на докторантката по темата на дисертационния труд

Докторант Николова-Цанева е представила 4 авторски публикации, които са пряко свързани с тематичната ориентация на дисертационния ѝ труд, като от тях 2 публикации представляват научни доклади и 2 са с характер на научни статии. Докладите са публикувани в сборници от научни конференции на Пловдивския университет и на Университета по хранителни технологии - Пловдив в направление на научните изследвания на авторката. Статиите са публикувани в специализирани издания на Пловдивския университет и на Югозападния университет – Благоевград.

Публикациите на докторантката свидетелстват за задълбоченост при подготовката и извършването на изследователския процес и допринасят за апробиране на научноизследователските резултати в дисертационния труд.

III. Основни приноси в научната и научно-приложната дейност на кандидата

В синтезиран вид научните и научноизследователските резултати и приносни моменти в дисертационния труд на Магдалена Николова-Цанева могат да се формулират както следва:

Типологичните прилики и разлики при изразяването на негация в английския и българския език са анализирани посредством системно прилагане на съпоставителния подход при описанието на отделните прояви на негация в двата езика.

В съпоставителен план се разглежда и езиковото явление енантиосемия, но в този случай се стига до извода, че явлението е специфично за всеки от езиците и се установява несъпоставимост на двата езика на системно ниво.

Дискутират се спорни въпроси, свързани с т. нар. специална негация и нейните подвидове в българския и английския език, като е установено наличието на еквивалентност в двата езика.

Предлагат се някои допълнения към приетите в дискутираната в труда литература списъци с негативни афикси или по-конкретно са прибавени афикси, чрез употребата на които деривираните думи придобиват отрицателно значение в сравнение с изходните. Въвеждат се понятията директна и индиректна негация за българския език.

На базата на анализа на преводните еквиваленти в съответния език се правят изводи, визиращи основните характеристики и съчетаемостта на отрицателните афикси в изследваните езици и не на последно място - отнасящи се до връзката между видовете афикси в двата езика с оглед на изразяването на директна и индиректна негация.

Декларираните от Магдалена Николова-Цанева научно-изследователски приноси са лично дело на докторантката. Те могат да се обобщят като обогатяване и интерпретиране на съществуващите знания в научното поле, установяване и интерпретиране на нови факти и твърдения, установяване на връзки и зависимости между изследваните езикови феномени в двата езика, компетентно и обосновано тълкуване на получените вследствие на анализа резултати.

IV. Критични бележки и препоръки

По отношение на структурата на дисертацията смятам, че първа глава *Преглед на изследванията върху негацията в българската и английската езиковедската литература* и втора глава *Теоретични постановки* е по-удачно да се обединят в обща теоретична част, тъй като и двете глави имат отношение към установяването на теоретичната рамка на изследването и дефинирането на понятията от терминологичния апарат.

По отношение на библиографската справка, в списъците с използвана и цитирана литература се откриват публикации, които не са коректно описани в съгласие с изискванията на *Националния стандарт за библиографско цитиране - БДС/ISO 690:2011*: http://www.bds-bg.org/standard/?national_standard_id=83375.

Бих искала да отбележа, че по време на второто четене на дисертацията забелязах, че докторантката се е съобразила с препоръките ми, отправени към нея по време на обсъждането на работа на катедрено заседание на катедрата по Германистика и романистика от 22.05.2018 г. и е ревизирала оспоримите или неясни по мое мнение твърдения.

Приемам тезата на авторката, че: „В това изследване директната синтактичната негация, изразена чрез отрицание на глагола, не се разглежда, тъй като сравнението между нея и морфологичната негация представлява сложен лингвистичен проблем, който излиза извън целите и

задачите на настоящия анализ” (стр. 53). Същевременно бих ѝ препоръчала в следващите си изследвания да потърси паралели с онези случаи на синтактичната негация, в които негацията се маркира не чрез отрицание на глаголната форма, а посредством отрицание на някой друг елемент, напр. отрицателно местоимение, отрицателен спецификатор, отрицателно наречие, отрицателна двойка координатори, cf. Downing 2000.

Също така препоръчвам на докторантката да задълбочи своите изследвания по проблематиката на съпоставителните изследвания в областта на морфологичната негация, чрез участие в международни научни форуми в чужбина и публикация на резултатите от изследването в реферирани издания в чужбина с цел тяхната апробация.

Горепосочените бележки и препоръки не омаловажават постиженията на докторантката и не нарушават общата ми позитивна оценка за качествата на дисертационния труд. Някои от тях имат отношение към отделни аспекти на представената дисертация, други са ориентирани към редактирането ѝ с цел публикация, но не поставят под съмнение резултатите и изводите от изследването.

V. Заключение

Предложеният от докторант Магдалена Иванова Николова-Цанева дисертационен труд на тема: „Изразяване на негация на морфологично равнище в българския и английския език – структурно-семантични и функционални паралели“ притежава необходимите качества и приноси моменти в съответствие с изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор” на „Закона за развитие на академичния състав на Република България”, Правилника за неговото приложение и нормативната уредба на ЮЗУ „Неофит Рилски”.

Като отчитам качествата на дисертационния труд и постигнатите в него резултати и приноси, давам положителна оценка

**и предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на
Магдалена Иванова Николова-Цанева ОНС „доктор” по научна
специалност *Общо и сравнително езикознание (английски език)*,
професионално направление 2.1 *Филология*, област на висшето
образование 2. *Хуманитарни науки*.**

References:

Downing, Laura H. 2000. *Negation, text worlds, and discourse: The pragmatics of fiction*. Stamford, Connecticut: Ablex Publishing Corporation.

Horn, Laurence. 2010. Negation and polarity in the new millennium: A bibliography. In *The expression of negation*. Edited by Laurence Horn, 287-329. Berlin: Mouton de Gruyter.

17.07.2018 г.

Изготвил:

/доц. д-р Яна Чанкова/